

7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Şekil-İçerik-Metin Yönünden İncelenmesi: Zambak ve Pasifik Yayınları Örneği

Gülây YURT*
Mustafa ARSLAN **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı iki farklı yayınevi tarafından hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca tavsiye edilen 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının şekil, içerik ve kullanılan metin türleri yönünden karşılaştırılarak incelenmesidir. Öğrencilerde okuma zevki oluşturma, dilsel becerilerini geliştirme, sosyalleşmelerini sağlama ve kültürel değerlerin kavratılması bakımından Türkçe ders kitaplarında kullanılan edebi metinlerin belirlenmesi önemli bir konudur. Türkçenin etkin bir şekilde öğretilmesi için Pasifik ve Zambak yayınları uzmanlarınca hazırlanan ders kitapları incelenirken temel alınan ölçütler; biçimsel görünüm, bilimsel içerik ve dil-anlatım özellikleri olmak üzere üç ana grup altında toplanmıştır. Seçilen iki kitaptan Zambak yayınevine ait ders kitabı daha çok özel okullar ve yabancılara Türkçe eğitiminde kullanılırken, Pasifik yayınevine ait ders kitabı devlet okulları tarafından tercih edilen kitaplardır. İçerik analizi yöntemiyle yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre her iki kitabın fiziksel özelliklerinin benzerlik göstermesine karşın, içerik yönüyle; kitaplarda kullanılan metinlerin sıklığı ve metin türlerinin çeşitliliği açısından farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 7. Sınıf Türkçe ders kitabı, içerik-şekil-metin incelemesi, Zambak ve Pasifik yayınları

Analysis of 7th Grade Turkish Language Textbooks in Terms Of Form, Content And Text: Zambak And Pasifik Publications Sample

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze of 7th grade Turkish language textbooks prepared by two different publishing companies and recommended by the Ministry of Education in terms of form, content and text. Determination of literary texts, used in Turkish language textbooks in terms of creating pleasure for reading in students, developing their linguistic skills, ensuring their socialization and comprehending cultural values, is a very important issue. The underlying criteria when analyzing textbooks, prepared by the experts in Pasifik and Zambak publications in order to teach Turkish effectively, can be collected under three main groups, such as stylistic appearance, scientific content and language-expressional features. While one of the two textbooks, belonging to Zambak publication, is mostly being used in private schools and in teaching Turkish to foreigners, the one, belonging to Pasifik publications, is preferred by public schools. According to the findings obtained by content-analysis method at the end of the study, it has been determined that, even though both of the books show similar physical properties, they differ from one another in terms of content, frequency of texts used in the books and diversity of text types.

Key Words: 7th grade Turkish Language Textbooks, Content, Forms, Text, Analysis, Zambak and Pasifik Publications

---

* Doktora Öğrencisi, Beder University Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tiran, Arnavutluk, gyurt@beder.edu.al

** Doç. Dr. International Burch University, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, Saraybosna, Bosna Hersek, marslan@ibu.edu.ba

1. Giriş

Türkçe ders kitapları, dil becerilerini öğrenme ve öğretmede vazgeçilmez temel ders araçlarıdır. Son yıllarda ders kitaplarındaki çeşitlilik, en iyi kitabı seçmeyi gündeme getirmektedir. Ders kitapları, öğrenciye hem bilgi vermeyi hem de birçok duyuşsal özellik kazandırmayı amaçlayan materyallerdir.¹ Özbay, yaptığı araştırmada Türkçe öğretmenlerinin, ders kitabından %94,44 oranında yararlandıklarını tespit etmiştir.² Dolayısı ile Türkçe dersinde, ders kitabının işlevinin büyük olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe dersinde öğretmen birçok etkinliği kitap ile başlatıp kitap ile sürdürmektedir. Bu bağlamda, Türkçe öğretimine kaynaklık ve kılavuzluk etmesi amacıyla hazırlanan ders kitapları, her dönem eleştirilerin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu durum ders kitaplarının dil öğretiminde kullanılan araç gereçlerden en yaygın, en sık ve en kolay ulaşılabilir, olma özelliğiyle açıklanabilir. “Ders kitabı, özellikle Türkçe derslerinde, öğrencilere, temel dil becerilerini kazandırmak için önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde, bütün dil becerileri (okuma, yazma, konuşma, dinleme) metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır”.³ Ana dil öğretiminde çocuklara temel dil ve kişisel becerilerin kazandırılabilmesi bakımından ders kitaplarında kullanılan metinlerin niteliği üzerinde önemle durulmalıdır.

Ders kitapları, eğitim programlarının hem tamamlayıcısı konumundadır hem de sınıf içi uygulamalarda rehber niteliğinde öğretmen ve öğrencilere kaynaklık etmektedir.⁴ Ders kitabı, programda yer alan hedeflerle tutarlı olarak konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı temel bir kaynaktır. Öğrencilerin ilgi, yetenek ve öğrenme hızlarını dikkate almaktan çok o dersin programında yer alan hedeflere ve işlenecek konulara göre hazırlanmaktadır.⁵ Türkçe ders kitaplarında okutulacak metinler belirlenirken öğrencilerin yaş, merak ve hayal dünyalarına yönelik tercihler yapılmalıdır.

Ana dili eğitimi ve öğretimiyle ilgili sorunlar genel olarak iki başlık altında toplanmaktadır: Bunlardan ilki ana dili öğretecek öğretmenlerin yetiştirilmesi, ikincisi ise ana dil öğretiminde araç olan kitapların, içeriği ve içeriğin aktarılmasında izlenecek yolları gösteren öğretim yöntemleridir. Sever, bu sorunların bir yönüyle öğretmen yetiştirme diğer yönüyle de öğretim programının temel öğeleriyle (amaç, içerik, öğretim yöntemleri, ders araç-gereçleri, süre ve değerlendirme) ilgili olduğunu belirtir.⁶ Ancak ana dili öğretiminin çok yönlü oluşu, girişik nitelikli beceri ve alışkanlıklar geliştirmeyi amaçlaması, öğrencilere istenilen öğrenme yaşantılarını

¹ Mehmet Akif Çeçen, “7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerin metin elementleri açısından incelenmesi”, *I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bildiri Kitabı, 27-28 Mart 2008, Gazimağusa, K.K.T.C., s.151.

² Murat Özbay, *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*, Ankara:Gölge Ofset Matbaacılık, 2003, s.7.

³ Mehmet Akif Çeçen ve Ömer Çiftçi, “İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi”, *Millî Eğitim Dergisi* 173, 2003, s. 39.

⁴ Sadiye Tutsak ve Zekeriya Batur. “Cumhuriyetten günümüze Türk eğitim sisteminde ders kitabı: iki örneğin karşılaştırılması”. *Turkish Studies* 6 (3), 2011, s. 355-389.

⁵ Özcan Demirel. *Türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1996, s.149.

⁶ Sedat Sever. *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*, Ankara:Anı Yayıncılık, 2000, s.273

kazandırabilecek, eğitim durumlarının seçilip düzenlenmesi ve özellikle bu süreçte neyin nasıl öğretileceği konusunu önemli kılmaktadır.⁷

Yeni Türkçe öğretim programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kazanmaları; bu becerilerini kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönden geliştirmeleri ve etkili iletişim kurmaları amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.⁸

Ana dili Türkçe, ders kitaplarında metinlerin seçimi, özen gerektiren bir konudur. Anlamanın, dolayısıyla da öğrenmenin büyük oranda okuyarak gerçekleştiği düşünüldüğünde seçilecek metinlerin nasıl bir önem arz ettiği daha iyi anlaşılabilir.⁹

1.1. Türkçe Ders Kitapları İncelenirken Temel Alınan Ölçütler

Türkçe ders kitaplarını biçimsel görünüm, bilimsel içerik, dil ve anlatım olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür.¹⁰

Biçimsel Görünüm: Bu bölümde ders kitaplarının biçimsel görünümü incelenir, kitapların dış ve iç kapakları ile ön ve arka bölümlerine ait bilgiler verilir. Ders kitaplarının hacmi, ağırlığı öğrencilerin yaşına ve kitaplık düzenlemesine uygun olmalıdır. Çabuk yırtılan, renkleri değişen albenisi olmayan kitaplar çocuklarda okuma isteksizliği oluşturabilir. Bundan dolayı ders kitaplarında kaliteli kağıt ve renk kullanılmalıdır. Ders kitaplarında kullanılan görsel materyallerden olan resimler konuyla ilgili, eğlendirici, guldürücü ve görünümü anlaşılabilir olmalıdır. Sağlam, çekici bir kapak ve cilt, kitabın okunmasına ve uzun süre saklanmasına olanak sağlar.¹¹

Bilimsel İçerik: Hedeflenen kazanımların gerçekleşmesinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği ve öğrenme-öğretme sürecine etkisi önemlidir.¹² Mantıksal açıdan ve öğretim programına uygun bilgi ve becerilerin kavratılması bakımından ders kitaplarındaki metinler bilimsel olarak değişik yöntemlerle değerlendirilmelidir. Metinlerde geçen kelimelerin öğrencilerin seviyesine uygun olması, cümle yapıları, dilbilgisi kuralları ve dilsel becerileri geliştirici etkinliklerle desteklenmesi bilimsel içeriğin belli başlı genel özellikleri olarak sıralanabilir.

Dil ve Anlatım: Doğru ve anlaşılır bir Türkçe ile ders kitaplarını oluşturmak için dil ve anlatım üzerinde önemle durulmalıdır. Türkçe eğitim ve öğretiminde dil ve anlatımı güçlü eserlere, ders kitaplarında yer verilmelidir. Yazılı anlatım sanatını en iyi

⁷ Sedat Sever. *Çocuk ve edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık, 2003, s.208

⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5 sınıflar)*, Ankara:Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2005.

⁹ Ömer Çiftçi, Mehmet Akif Çeçen ve Deniz Melanlıoğlu, "6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (22), 2007. s. 206-219

¹⁰ Demirel, a.g.e., s. 149.

¹¹ Sedat Sever.. "Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler". *Abecce Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi* 107, 1995, s.14-15.

¹² Mehmet Akif Çeçen ve Ömer Çiftçi. "İlköğretim 6. sınıf türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi". *Milli Eğitim Dergisi* 173, 2007, s.39-49.

kullanan yazarlardan örneklerin sunulması, Türkçenin zenginliklerini öğrencilere aktarmada ve kazandırmada önemlidir. Dil ve anlatım bakımından Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinler belirlenirken söz konusu kriterler temel alınmalıdır.

2. Yöntem

2.1. Literatür Taraması

Türkçe öğretiminde kullanılan kitapların metin ve tür açısından incelenmesi üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Özbay ve Çeçen (2007), 2010-2011 eğitim öğretim yılında okutulan MEB ve Pasifik yayınlarınca hazırlanan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin türleri ve temalarını, kılavuz kitaplardan yararlanarak tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda, incelenen her iki kitabında birbirine çok yakın olduğu, tür çeşitliliği açısından zengin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.¹³ Tutsak ve Batur (2011), 1922'de 1.sınıflarda okutulmakta olan *Millî Kız Kırâati* ve 2011 yılında okutulmakta olan 1. sınıf *Türkçe* ders kitaplarını metin ve görsel işlevsellik yönünden karşılaştırmışlardır. Yapılan analiz sonucunda 1. sınıf *Millî Kız Kırâati* kitabının biçim özellikleri bakımından yetersiz, içerik özellikleri bakımından ise güncel ve işlevsel olduğu, 1. sınıf *Türkçe* ders kitabının ise biçim özellikleri açısından yetersiz, içerik özellikleri açısından öğretici bilgiler içerdiği sonucuna ulaşmışlardır.¹⁴

2.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Zambak ve Pasifik yayınları tarafından hazırlanan İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının şekil ve içerik yönüyle hangi tür ve temalarda metinlere yer verdiklerini tespit etmektir. Araştırmada hangi kitap genel ve fiziksel görünüm yönüyle daha kullanışlıdır ve kitaplarda hangi temalara ne sıklıkta yer verilmiştir? sorularına yanıt aranmıştır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Zambak ve Pasifik yayınlarının 7. sınıf Türkçe ders kitapları şekil, içerik ve kullanılan metin türleri yönünden içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır.¹⁵

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizi, Demirel'in (1996) Anadolu Üniversitesi için hazırladığı Türkçe ders kitaplarını incelemede temel aldığı ölçütlere göre yapılmıştır.¹⁶ Bu bağlamda araştırmada kullanılan yayınlar belirlenen özellikleri taşıyıp taşıyamalarına göre 3'lü puan türü üzerinden değerlendirilmiştir.

0- Olumsuz

1- Orta

¹³ Murat Özbay, Mehmet Akif Çeçen. "Türkçe ders kitaplarında (6-8. sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi", *Dil ve Edebiyat Eğitim Dergisi* 1 (1), 2012, s.67-76

¹⁴ Batur, a.g.m., s. 365

¹⁵ Gülşen Sert, Meltem Kurtoğlu, Ahmet Akıncı, ve Sadi S. Seferoğlu. *Öğretmelerin Teknoloji Kullanma Durumlarını İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış: Bir İçerik Analizi Çalışması*. Akademik Bilişim Konferansı, Uşak Üniversitesi, Uşak, 2012.

¹⁶ Demirel, a.g.e., s. 151.

2- *Olumlu*

Belirlenen sorulara kitapların şekil ve içeriklerine göre puan verilmiştir. Beş ayrı bölümden oluşan tabloya göre her bir yayının alabileceği en yüksek puan 102 olarak belirlenmiştir.

3. Bulgu ve Yorumlar

Zambak ve Pasifik 7. sınıf Türkçe ders kitapları genel görünüm, fiziksel görünüm, içerik, kelime ve cümle yapısı, alıştırma ve değerlendirme özellikleri, metin türleri açısından karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Tablo 3.1. Zambak ve Pasifik Yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarının genel görünümü.

A.Genel görünüm	Zambak	Pasifik
1 Ders kitabı mı?	2	2
2 Yardımcı ders kitabı mı?	0	0
3 Kaynak kitabı mı?	0	0
4 Test ve alıştırma kitabı var mı?	1	1
5 Test ve alıştırmalar için cevap anahtarı var mı?	2	1
6 Dilbilgisi kitabı var mı?	0	0
7 Bu kitapları destekleyecek yardımcı araç-gereç (film, film şeridi, video kaseti, ses bandı vs.)	2	1
Toplam	7	5

Araştırmaya konu olan kitaplar ders kitabı niteliği taşımaktadırlar. Bulgulara göre söz konusu yayınlar ders kitaplarına ek olarak yardımcı test ve alıştırmalara yer vermiştir. Ders kitaplarını destekleyecek yardımcı araç ve gereçler yönünden Zambak yayınlarının Pasifik yayınlarına göre daha iyi hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3. 2. Zambak ve Pasifik Yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının fiziksel görünümü

B. Fiziksel görünüm	Zambak	Pasifik
8 Kapak renkli mi?	2	2
9 Kapak albenisi var mı?	2	0
10 Kapak karton mu?	0	0
11 Kapak lüks karton mu?	2	2
12 Küçük mü? (13x17)	0	0
13 Normal mi? (16x24)	2	2
14 Büyük mü? (19x27)	0	0
15 Kitapta yeterince resimlere yer verilmiş mi?	1	2
16 Punto büyüklüğü uygun mu?	2	1
17 Ciltli mi?	0	0
18 Birinci hamur mu?	1	0

19	Metin içeriğine uygun mu?	2	2
20	Öğrenci seviyesine uygun mu?	2	2
21	Resimlerin altında gerekli açıklamalar var mı?	0	0
Toplam		16	12

Zambak ve Pasifik yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitapları fiziksel açıdan 14 ölçüt ile değerlendirilmiştir. Verilere göre kitaplar şekil açısından incelendiğinde bazı farklı özellikler görülmektedir. Pasifik yayınlarının 7. sınıf Türkçe ders kitabı 128 sayfa olmasına karşın, Zambak yayınlarının kitabı 359 sayfadır. Bunun sebebi ise Zambak yayınları konulara bağlı olarak etkinliklere oldukça fazla yer vermiştir. Elde edilen diğer fiziksel bulgulara göre kağıt kalitesi, yazı puntosu ve kapak tasarımı bakımından Zambak yayınlarının Türkçe ders kitabı daha kullanışlıdır. Anlamaya yardımcı olan görsel unsurlara (resim) Pasifik yayınlarının daha çok yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.3. Zambak ve Pasifik Yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarının içerik özellikleri

C. İçerik	Zambak	Pasifik
22 Atatürk İnkılap ve İlkelerini kavratan ve benimseten metinlerin konmasına özen gösterilmiş mi?	2	2
23 İlköğretim okulları Türkçe eğitim programında belirtilen hedeflerle tutarlı olarak hazırlanmış mı?	2	2
24 Konular bir önceki sınıf programını tamamlayıcı, bir sonrakine hazırlayıcı mı?	2	1
25 Konular gelecekteki yaşama hazırlayıcı mı?	2	1
26 Metinler öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyine uygun mu?	2	1
27 Metinler sanat değeri taşıyan ve öğrencileri okumaya özendirici nitelikte mi?	1	1
28 Metinler öğrencilerin ilgilerine ve sosyal yaşamlarına uygun mu?	1	1
29 Metinler ünitelerle ilişkili mi?	2	2
30 Metinler anlaşılır bir üslupla yazılmış mı?	2	1
31 Metinlerin seçiminde çağdaş Türk yazar ve ozanlarının eserlerine yer verilmiş mi?	2	0
32 Kitabın sonunda sözlük var mı?	1	1
33 Kitabın sonunda kaynakça var mı?	0	2
34 Dilbilgisi konuları yeterince işlenmiş mi?	2	0
Toplam	22	16

İçerik yönüyle yapılan karşılaştırmada, 12 farklı ölçüt kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Zambak yayınlarının Türkçe kitabında etkinlik adı altında her üniteye anlam bilgisi, yazım bilgisi, dil bilgisi, tür ve şekil bilgisi ve bilgi hazineleri verilmiştir. Her metnin sonuna çoktan seçmeli testler ve her ünitenin bitimine konu tarama testleri eklenmiştir. Etkinlikler ve testler bakımından Zambak yayınlarının Türkçe ders kitabı elde edilen bulgulara göre daha öğretici ve öğrenilenleri pekiştirici niteliktedir.

Knuların bir önceki sınıf programını tamamlayıcı, bir sonrakine ve gelecekteki yaşama hazırlayıcı olması, metinlerin öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyine uygunluğu, metinlerin anlaşılır bir üslupla yazılması, metinlerin seçiminde çağdaş Türk yazar ve ozanlarının eserlerine yer verilmesi, dilbilgisi konularının yeterince işlenmesi gibi içerik özellikleri açısından Zambak yayınevine ait ders kitabının daha iyi hazırlanmış olduğu elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır.

Bulgulara göre Atatürk inkılap ve ilkelerini kavratma, ilköğretim okulları Türkçe eğitim programına uygunluk, metinlerin ünitelerle ilişkili olması yönünden iki ders kitabı da yeterlidir. Zambak yayınlarında kaynakça bulunmazken, Pasifik yayınlarının kaynakça bölümü oluşturması olumlu bir unsurdur.

Tablo 3.4. Zambak ve Pasifik yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarının kelime ve cümle yapısı özellikleri

D. Kelime ve cümle yapısı	Zambak	Pasifik
35 Açık ve sade olarak yazılmış mı?	2	2
36 Cümleler sınıf düzeylerine uygun uzunlukta mı?	2	1
37 Olduğu gibi yazılması gereken yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiş mi?	1	1
38 Cümle yapısı öğrencinin seviyesine uygun mu?	1	2
39 Cümleler basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeye, somuttan soyuta doğru sıralanıyor mu?	1	0
40 Yazım kurallarına uygun mu?	2	2
41 Metinler dilbilgisi konularını işleyici nitelikte mi?	2	0
42 Dilbilgisi yapıları sistematik olarak değişik üniteler içinde tekrar ediliyor mu?	1	2
Toplam	12	9

Kelime ve cümle yapıları açısından her iki ders kitabında açık, anlaşılır ve sade bir Türkçe kullanılmıştır. Zambak yayınları, Türkçe kitabında cümlelerin uzunluğu öğrencilerin sınıf seviyelerine göre hazırlanmıştır. Cümle yapılarının öğrenci seviyesine uygun olması bakımından ise her iki kitap da yeterlidir. Her iki yayın dil bilgisi yapılarını sistematik olarak değişik üniteler içinde tekrar etmiştir. Zambak yayınları konu tekrarı amacıyla ünite sonlarına etkinlik adı altında ilave alıştırmalar eklemiştir. Genel olarak bakıldığında kelime ve cümle yapısı yönüyle Zambak yayınlarına ait ders kitabının daha özenle hazırlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.5. Zambak ve Pasifik Yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarının alıştıırma ve değerlendirme özellikleri

E. Alıştırma ve değerlendirme	Zambak	Pasifik
43 Her okuma parçası sonunda dört temel dil becerisini geliştirci alıştıırmalara yer verilmiş mi?	2	0
44 Yazılı alıştıırmalara, sözlü alıştıırmalardan daha çok yer verilmiş mi?	2	0
45 Türkçeyi doğru ve akıcı kullanabilmek için yeterli alıştıırmalara yer verilmiş mi?	2	1
46 Alıştıırmalar sınıf düzeyine göre mi?	2	2
47 Araştırma ve inceleme yapmaya yönelik soru, ödev vb. çalışmalar düzenlenmiş mi?	1	0
48 Edinilen beceri ve kazanılan davranışları ölçmeye yarayan sorulara yer verilmiş mi?	2	0
49 Ölçme araçlarına (eşleştirme-kısa cevaplı sorular) yer verilmiş mi?	2	0
50 Ünite sonlarında çoktan seçmeli testlere yer verilmiş mi?	2	1
51 Test maddeleri ölçme tekniklerine uygun olarak hazırlanmış mı?	1	1
Toplam	16	5

Alıştırma ve değerlendirme yönüyle Zambak yayınları çok daha fazla alıştıırma ve değerlendirme etkinliklerini kullanırken Pasifik yayınları, sadece metinlere yer vermiştir. Zambak yayınları her okuma parçasının sonuna dört temel dil becerisini geliştirmeyi amaçlayan alıştıırmalar eklemiştir. Zambak yayınlarının ders kitabı, öğrencilerin Türkçeyi doğru ve akıcı kullanabilmelerine daha çok olanak sağlamaktadır. Ünite sonlarında çoktan seçmeli testler ile öğrencilerin anlama ve beceri düzeyleri ölçülmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo3.6. Pasifik yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan metin türleri

Pasifik Yayınları							
Türler	Ünite 1	Ünite 2	Ünite 3	Ünite 4	Ünite 5	Ünite 6	Toplam
Hikaye	4	1	1	2	2	x	10
Şiir	x	3	2	2	1	1	9
Deneme	1	3	1	1	1	1	8
Biyografi	x	x	x	x	1	x	1

Öğretici metin	1	x	x	x	x	4	5
Gezi yazısı	x	x	1	x	x	x	1

Tablo 3.7. Zambak yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan metin türleri

Zambak Yayınları							
Türler	Ünite 1	Ünite 2	Ünite 3	Ünite 4	Ünite 5	Ünite 6	Toplam
Hikaye	x	x	3	2	2	3	10
Şiir	x	1	2	x	1	1	5
Deneme	2	1	x	x	x	x	3
Biyografi	x	x	x	x	x	x	0
Öğretici metin	x	1	x	3	1	x	5
Tiyatro	1	x	x	x	x	x	1
Masal	1	x	x	x	x	x	1
Fıkra	x	1	x	x	x	x	1

Kitaplarda kullanılan metin türleri ve kullanım sıklıklarına göre, Pasifik yayınları hikaye, şiir, deneme, biyografi, öğretici metin ve gezi yazısından oluşan 6 edebi türde örnek metinler vermiştir. Zambak yayınları, Pasifik yayınlarının kullanmış olduğu edebi türlere tiyatro ve masalı da ilave ederek 8 edebi türe yer vermiştir. Genel tabloya bakıldığında Pasifik yayınları, Zambak yayınlarına göre daha az tür kullanmasına rağmen sıklık olarak edebi türlerin kullanımına daha çok yer vermiştir.

Bu bağlamda Pasifik yayınları ders kitabında şiir ve deneme türlerini daha çok kullanmıştır. Hikâye, roman, tiyatro, masal vb. edebî türler çocuklarda estetik zevk oluşturmada çok önemlidir.¹⁷ Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında söz konusu metin türleri yeterince işlenmesi önemlidir.

4. Sonuç ve Öneriler

Zambak ve Pasifik yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitapları şekil, içerik ve kullanılan metin türleri yönünden Milli Eğitim'in amaçlarına uygun olarak hazırlandıkları anlaşılmaktadır.

Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinlerin değerlendirilmesinde genel ve fiziksel görünüm açısından 2-4 puan farklılık bulunurken kelime ve cümle yapısı, alıştırma ve değerlendirme gibi içeriğe yönelik durumlarda 6-11 puan farkı olduğu görülmektedir. Türkçe ders kitaplarının içeriğinin zengin ve yeterli olması genel görünüm ve fiziksel özelliklerden daha önemlidir.

¹⁷ Adem İçcan, Süleyman Efendioğlu ve Şükrü Ada, "Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Edebi Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1, 2007. s. 59-76

Türkçe ders kitaplarında sadece metinlere yer vermek yeterli değildir. Metinlere bağlı olarak öğrencilerin diğer dil becerilerini geliştirecek aktivitelere de yer verilecek şekilde yardımcı kaynaklar ve araçlar kullanılmalıdır. Bu bağlamda her üniteye yönelik etkinlik adı yardımcı materyallerle desteklenmiş öğretim teknikleri kullanılmalıdır.

Türkçe derslerinde öğrencilere okutulması gereken metinler her yaş grubuna kazandırılmak istenen beceriler ve davranışlar doğrultusunda dikkatle belirlenmelidir.

Metinlerde kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrencilerin anlayabileceği şekilde sadeleştirilerek veya bugünkü Türkçe karşılığı verilerek öğretilmelidir.

Türkçe ders kitaplarında okutulan metinlerin işlevselliğini daha iyi sentezleyebilmek için metin sonlarında öğrencilerin kazandıkları becerileri ölçebilecek değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Elde edilen sonuçlar gözden geçirilerek metinler tekrar düzenlenmelidir.

Türkçe derslerinde öğrencilerin konuşma, dinleme, anlama, yazma ve okuma becerilerini geliştirecek metin türlerine yeterince yer verilmelidir. Sadece bu becerilerden birinin gelişimine yönelik metin türü kullanılmamalıdır.

Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinler öğrencilerin kişisel gelişimine ve kültürel değerleri kazanmalarına yönelik olarak hazırlanmalıdır.

Kaynakça

- ÇEÇEN, Mehmet Akif, ve ÇİFTÇİ, Ömer. “İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi”. *Milli Eğitim Dergisi* (173), 39-49., 2007.
- ÇEÇEN, Mehmet Akif. “7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerin metin elementleri açısından incelenmesi”. *I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu*. Doğu Akdeniz Üniversitesi Bildiri Kitabı, 27-28 Mart 2008, Gazimağusa, K.K.T.C.
- ÇİFTÇİ, Ömer., ÇEÇEN, Mehmet Akif., MELANLIOĞLU, Deniz. “6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 2007.
- DEMİREL, Özcan. *Türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1996
- İŞCAN, Adem. EFENDİOĞLU, Süleyman., ADA, Şükrü. “Türkçe ders kitaplarında yer alan edebi metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü”. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1, 2007.
- MEB. *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2005.
- ÖZBAY, Murat. *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık, 2003.
- ÖZBAY, Murat, ÇEÇEN, Mehmet Akif. “Türkçe ders kitaplarında (6-8. sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi”. *Dil ve Edebiyat Eğitim Dergisi* 1(1), 67-76, 2012.
- SERT, Gülşen., KURTOĞLU, Meltem., AKINCI, Ahmet., ve SEFEROĞLU, Sadi S. *Öğretmelerin teknoloji kullanma durumlarını inceleyen araştırmalara bir bakış: bir içerik analizi çalışması*. Akademik Bilişim Konferansı, Uşak Üniversitesi, Uşak, 2012.

-
- SEVER, Sedat. “Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler”.
Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi 107, 14-15., 1995.
- SEVER, Sedat. Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Ankara:Anı Yayıncılık, 2000.
- SEVER, Sedat. Çocuk ve edebiyat. Ankara:Kök yayıncılık, 2003
- TUTSAK, Sadiye ve BATUR, Zekeriya. “Cumhuriyetten günümüze Türk eğitim sisteminde ders kitabı: iki örneğin karşılaştırılması”. Turkish Studies 6(3), 2011.